

**TOPRAK GİBİ İNSAN, ATEŞ GİBİ
İNANAN, SU GİBİ YAŞAYAN;
BENİM GÖZÜMDE AKSARAYLI**

CENGİZ AYDOĞDU
Aksaray Milletvekili

Bizler “usul esasa mukaddemdir” diyen bir düşüncenin çocuklarıyız. Medeniyetimiz bir usul medeniyeti. Yani “eski Türkler”e göre usul esastan önce gelir. Atalarımız usule yani yol ve yönetime önem vermişler. Bir işi yapma usulü iş kadar hatta işten de önemli olmuş.

Türklerde toplumsal hayatın kalite kontrol ve sınav noktası, usulde yani metodolojide bir şeyi yapma tarzında aranmalıdır. Hal böyle olunca maksattan ziyade maksada nasıl ulaşılabileceği bizim hayatımızın nirengi noktası olmuş.

Tarihimizin hiç döneminde ecdat, “gayeye varmak için her yol mubahtır” diye düşünmemiş, hiçbir zaman, ne olursa olsun hangi yol ve yöntemle olursa olsun esas olan maksada ulaşmaktır dememişler.

Bu bakış açısının en tabii neticesi hayatınızı “değer” odaklı kurmaktır. Çıkar, hedef, başarı, kazanç veya zafer odaklı değil; bu saydığımız noktalara nasıl gelindiği daha önemli sayılmış ...

Toplumsal hayatı bir araya gelme sanatı olarak düşünürsek bu bir araya gelişin usulü yani sanatı her zaman ön planda olmuş.

Usule önem vermek değerlere ve normlara göre yaşamaktır. Orta Asya’dan getirdiğimiz bu usul ve değer tutkusu İslam’la birleşince Milletimiz hayatı bir sanat gibi yaşamış ve yaşamaya devam ediyor İnşallah

Bunu yaşarken de yaşadığı yer ve sahip oldukları imkanlar, zenginlikler, konfor ve refah hep ikinci planda kalmış. Nerede ve hangi şartlarda yaşanırsa yaşansın hayatın kalitesini belirleyen şey değerlerin hayata geçip geçmediği olmuş. Bu değerlerin kahir ekseriyeti ahlak üst başlığında tasnif edebileceğimiz hayat ilkelerinden ibarettir ...

Ahlak kuralları tabiatıyla evrenseldir. Elbette milletlerin nüansları olmakla beraber temel ahlaki ilkeler bütün dinlerde kültürlerde ve hatta ideolojilerde üç aşağı beş yukarı birbirleriyle tetabuk halindedir.

Önemli olan temel ahlaki ilkelerde bir üst standart tutturabilmektir. Elbette bu standartların hayata geçirilmesi milletlerin farkını ortaya koyacaktır; zaten millilik dediğimiz şey de bu farkta gizlidir. Bu temel ilkeler insanlar bir araya gelirken oluşturdukları içtimai formların hepsinde ortak hatta onların üzerindedir. Yani köyde şehirde dağda kırdaki bayırda mahallede ailede sülalede kabilede millette hatta devlette hangi medeni düzeyde olursa olsun o temel ahlaki ilkelerin hayata yansımaları ortak bir üst standart içerisinde hükmünü yürütür.

Buradan bakınca tarihimizde köy/şehir farkının batıdaki gibi abartılacak kadar değerlere yansımadağını daha iyi anlarız. Bizde köylü ile şehirli ortak ahlaki kuralları ve hayat kalitesinin ortak standardını paylaşırlar. Elbette bazı uygulama farkları vardır. Hatta fark edilebilecek şekilde bu farklar hayata da yansiyabilir. Ama temel ilkeler konusunda köylü ile şehirli arasında herhangi bir mahiyet farkını bizim kültürümüz yaşatmamıştır.

Türk cemiyeti sınıfsız bir cemiyet olduğu için çeşitli toplum katmanları arasında temel ahlaki ilkeler, ortak bir standarda dayanarak aynı kaynaktan neşet eden bir kurallar bütünü olarak geçerli olmuştur. Zengin fakir farkı hiçbir zaman ahlaki değerler farkı halinde hayata yansımamıştır. Bütün toplum aynı kaynaktan doğan hayat felsefesini paylaşmıştır.

Köylü ile şehirli, ovada yaşayan ile dağda yaşayan, deniz kenarında yaşayan veya dağ başında yaşayan hatta yüksek tahsilli yetişmiş elit ile aileden aldığı terbiye ile yaşayan tahsilsiz avam ahlaki ilkeler açısından aynı sınava tabi tutulmuşlardır.

Sınıfsız toplum dediğimizde anlamamız gereken şey toplumun tamamının bütün sosyal kesimleri ile beraber aynı değerler dünyasının aynasında yansımalarıdır.

Tarihimiz bu konuda bizlere sayısız öğretici/eğitici ibretlik tablolar ortaya koyar.

Tarihimizde ve günümüzde köylü şehirli arasında dünya görüşü ve hayat tarzı açısından bir mahiyet farkı yoktur. Köylü şehirli sadece yaşanılan yeri ifade için kullanılır. Toplumsal hiyerarşide bunlar arasında herhangi bir kademelenme tarihimizin hiçbir döneminde olmamıştır.

Aksaray'ımız ifade etmeye çalıştığım tablonun en güzel manzaralarını resmeden bir geçmişe sahiptir. Bu güzel manzaraları bizim nesil çocukluğunda kısmen izlemek fırsatı bulmuştur.

1970'li yıllarda hız kazanan köyden şehre göç olgusu ülkemiz açısından bir kentleşme veya şehirleşme süreci olmaktan ziyade sadece iç göç vakıası olarak cereyan etmiştir. Dünyanın pek çok başka ülkesinde kırsaldan büyük kentlere doğru gerçekleşen bu insan akını her ülke için kontrol edilmesi ve yönetilmesi çok zor bir süreç olmuştur. Çok az ülke bu iç göçü bir şehirleşme süreci haline getirebilmiş ama bizim de dahil olduğumuz gelişmekte olan ülkelerin pek az istisna ile tamamı ise bu süreci bir kültür ve değerler karmaşası olarak yaşamıştır.

Bu karmaşadan elbette Aksaray da nasibini almış ve geçtiğimiz 50 yılda şehir nüfusu neredeyse 10/15 kat artmıştır. Bütün Türkiye gibi Aksaray'da da bu göçü gerektiği gibi yönetilememiştir. Göç alan yerleşimlerdeki "eski şehir" nizamı korunamadığı gibi gelenlerin iskanı ve yerleştikleri yerlerin inşası maalesef mümkün olamamıştır.

Türkiye'mizin yeni kalabalık/büyük nüfus ve beton yoğun şehirleri köyle şehir arası ne köy ne şehir diyebileceğimiz kelimelerin tam anlamıyla birer "yerleşim yeri" haline geldiler.

Yine de her yerin (şehir diyemediğim için) kadimden günümüze gelen ve bulduğu her fırsatta ışık huzmeleri gibi olsa da hayata yansıyan bir ruhu olagelmıştır.

Son yıllarda şehirlerimizdeki imar çalışmaları artık sadece süratli yerleşime değil de imar benzeri bir hale geçtiği için yeni nesiller o kadim şehir ruhunu aramaya başlamışlardır. Aksaray'da da o ruhu arıyoruz. Aksaray'ı Aksaray yapan o sihirli ecdat yadigarını arıyoruz. O kadim şehir ruhunu inşa edenleri arıyoruz. Somuncu Baba'yı arıyoruz, Yusuf Hakiki Babayı arıyoruz, Pîrî Mehmet Paşa'yı arıyoruz. Selçuklu ve Osmanlı devri büyüklerini arıyoruz. Kadim Aksaray'lıların tarz-ı hayatını arıyoruz. Onlardan bugüne ne taşıyabileceğimizi düşünmeye başladık.[1]

([1]Bu çerçevede çalışmalarının takdirle izlediğimiz kıymetli Belediye Başkanımız Evren Dinçer bey pek çok eseri yeniden hayata katıyor. Kılıçaslan Tepesi, Kadioğlu Medresesi, eski hamamlar darphaneler birer birer büyüyüp gelişen Aksaray'ın hayatına nefes veriyorlar.)

Ne'yi ne kadar taşıyabileceğimizi bilemiyorum ama yeterince taşıyabilirsek ve hayatımıza katabilirsek Aksaray yeniden kelimelerin tam anlamıyla medine (yani şehir) olacaktır.

Bizim kuşağın Aksaray'ı bugünlerde her yerde gözümüze sokulan "beton istilası"na henüz maruz kalmamış her evi bahçeli, her bahçesinde sular şırıldayan ve nerdeyse her yeri kavaklı "yeşil Aksaray"dı. Gördüğünüz her sokağın, her meydanın, her caddenin yani her peyzajın üzerine geçmişin izi sinmişti. Herhangi bir sokağa girdiğinizde hemen anladınız ki o sokağın o manzaranın ortaya çıkması yıllar yıllar almıştır. Sadece bir sokakta bile şehirciliğimizin yüzyıllık hatıraları görünebilirdi.

Oradaki her ağacın, her çiçeğin yıllara sâri hikayesi vardı ve sokağın sakinleri az çok bu hatıraları paylaşırlardı. Bir tertip düzen mimari güzellik ilk anda göze çarpmazdı ama hiçbir şey de göze batmazdı. Sarıp sarmalayan insanları rahatlatan huzur ve güven adeta bina ve sokaklardan insanlara doğru akardı. Elbette fukaralık vardı ama fukaralığın da bir nizamı vardı. Bugünkü kaos ve karmaşa henüz ortalıkta hissedilmiyordu.

Zenginlikler bugünkü kadar gösterişli bir şekilde gözlere sokulmuyordu. Trafik diye bir derdimiz de yoktu. Şehirde kimin arabası var herkes bilirdi hatta plakasıyla beraber. Kimin bahçesinde hangi meyve yetişir herkes bilirdi. Meyvelerin olgunlaşması bir zaman birimine işaret ederdi. Bağbozumunda okullar açılırdı.

Şehir merkezi diyebileceğimiz yer, en fazla 500 metre yarıçapında bir samimiyet/sükûnet alanıydı. Şehrin merkezinde ve tabii "her şeyin" merkezinde Ulu Camii vardı. Şehre dair tanımların çoğu Ulu Camiye göre yapılırdı. Ulu caminin de sakinleri vardı. Hatta cami içerisinde bu sakinlerin yerleri vardı. Herkesin bir tarzı ve tavrı vardı ve bu farklılıklar saygı görürdü. Hükümet konağının hemen yanındaki kurşunlu minaresiyle bilinen kurşunlu camiyi unutmak ne mümkün; kurşunlu cami 12 Eylül 1980 darbesi sürecinde yıkılıp bugünkü camii yapıldı.

Mahallelerin her birinin muhtelif hikâye/efsaneleri vardı. Bunları bilirdik. Yatırları, türbeleri, yol ortasındaki mezarları her biri bir hikâye ile şehrin ortak hafızasına önemli kırılmalarla yer alıyordu.[2]

Hülâsa bizim kuşağın Aksaray'ını uzun anlatmak lazım. Belki eli kalem tutabilen herkesin hatırladıklarını yazması yeni neslin hafıza ve şuurunun inşa edilmesinde çok önemli faydalar sağlayacaktır.

Bugünkü Aksaray bu hızlı büyümesiyle devasa bir sorun ve çözüm yumağı olarak hepimizin önünde bir görev olarak gelişip serpiliyor. Tarımdan sanayiye, eğitimden turizme kalkınma yolculuğuna devam eden Aksaray, ülkemizdeki diğer şehirler gibi yeni dönemin Aksaraylısını arıyor. Bence çözmemiz gereken ilk sorun Aksaray'ı Aksaraylı ile buluşturmak. Yani önce bir şehir inşa etmek sonra da o şehrin ruhunu ve kültürünü inşa etmek.

([2] Bugün bu hikâyeler ve çoğu metruk haldeki yapılar imar edilerek yeniden şehir hayatına ekleniyor.)

Tıpkı Somuncu Babamızın öğrencisi/müridi/halefi Hacı Bayram-ı Veli'nin dediği gibi;

"Nâgehân ol şâra vardım ol şârı yapılır gördüm/Ben dahî bile yapıldım taş ü toprak âresinde"[3]

([3] Hacı Bayram'ın bu meşhur nutk'unun tamamı;

*Çalabım bir şâr yaratmış iki cihân âresinde
Bakıcak dîdâr görünüür ol şârın kenâresinde*

*Nâgehân ol şâra vardım ol şârı yapılır gördüm
Ben dahî bile yapıldım taş ü toprak âresinde*

*Ol şârdan oklar atılır gelir ciğere batılır
Ârifler sözü satılır ol şârın bazâresinde*

*Şâkirdleri taş yonarlar yonup üstâda sunarlar
Çalabım ismin anarlar ol taşın her pâresinde*

*Ol şâr dediğim gönüldür ne âlimdir ne câhildir
Âşıklar kamı sebîldir ol şârın kanâresinde*

*Bu sözü ârifler anlar câhiller bilmeyip tânlar
Hacı Bayrâm kendi bânlar ol şârın minâresinde*

